

Implikacje regulacyjne konwergencji w obszarze komunikacji elektronicznej

Franciszek Kamiński

Przedstawiono wybrane aspekty wpływu konwergencji na otoczenie prawne rynku komunikacji elektronicznej w Unii Europejskiej wraz z omówieniem proponowanych zmian w tym otoczeniu. Rozpatrzono problemy tworzenia nowego otoczenia prawnego dla telekomunikacji, usług informacyjnych i audiowizualnych, wyłaniające się w związku z konwergencją usługową na rynku komunikacji elektronicznej. Na podstawie materiałów Unii Europejskiej wskazano na konieczność dostosowania bieżących regulacji prawnych w telekomunikacji do szybko zmieniającej się sytuacji na rynku usług telekomunikacyjnych i pokrewnych, z uwzględnieniem potrzeb społeczeństwa informacyjnego.

komunikacja elektroniczna, konwergencja, polityka telekomunikacyjna, regulacja rynku telekomunikacyjnego

Wprowadzenie

Komunikacja elektroniczna, obejmująca telekomunikację, teleinformatykę oraz media elektroniczne, należy do najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin gospodarki na świecie; w Unii Europejskiej w 2000 r. nastąpił wzrost wartości rynku usług telekomunikacyjnych o ponad 8% w stosunku do 1999 r. [25]. Jej rozwój oraz transformacja wewnątrzgałęziowa następują pod wpływem wielu czynników, z których do podstawowych należą [7, 12, 16]:

- rewolucja cyfrowa w technikach informacyjnych w ich najbardziej szerokim ujęciu;
- szybki postęp w technikach informatycznych i zastosowaniach multimedialnych o wielorakim przeznaczeniu;
- rozwój Internetu oraz innych sieci teleinformatycznych, m.in. na potrzeby telefonii internetowej;
- zjawisko konwergencji technicznej i rynkowej, w tym – międzysektorowej;
- zmiany w polityce gospodarczej i społecznej wobec telekomunikacji i dziedzin pokrewnych, mające na celu wykreowanie nowego, zliberalizowanego systemu prawnego, wspierającego rozwój konkurencji na rynku komunikacji elektronicznej;
- postępujący proces globalizacji gospodarki na świecie.

Analiza zachodzących przekształceń technicznych i rynkowych prowadzi do nowego spojrzenia na zasady i kierunki działalności biznesowej w sektorze komunikacji elektronicznej. Na szczególną uwagę zasługują **dalekosiężne skutki konwergencji technicznej i rynkowej**, powodujące stapianie się różnych, dotychczas wyraźnie wyodrębnionych rynków: telekomunikacyjnego, technik informatycznych oraz mediów elektronicznych (przekazu treści) w jeden wspólny rynek komunikacji elektronicznej. Zjawisko konwergencji w obszarze komunikacji elektronicznej wnosi nową jakość w dotychczasową praktykę gospodarczą oraz życie społeczne. Ma ono poważny wpływ na kształtowanie się podstaw społeczeństwa informacyjnego w krajach wysoko uprzemysłowionych. Dlatego powstaje konieczność

uwzględnienia tego zjawiska w działalności regulacyjnej państwa oraz organizacji międzynarodowych w odniesieniu do szeroko pojętego rynku usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych, zastosowań multimedialnych oraz technik informatycznych.

W Unii Europejskiej sytuacja na rynku komunikacji elektronicznej jest uważnie obserwowana, analizowana i kontrolowana, aby w optymalnym stopniu wykorzystać możliwości nowych narzędzi techniki w procesie kształtowania podstaw **europejskiego społeczeństwa informacyjnego o ludzkim obliczu** (*an information society with a human face*) [6, 11]. Koncepcja transformacji Wspólnoty w europejskie społeczeństwo informacyjne dojrzała w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych; w tym okresie skonkretyzowano też zasady strategii Unii Europejskiej, obejmującej kompleksowe przygotowanie i wprowadzenie Wspólnoty do realiów tego społeczeństwa [11]. Istotnym elementem tej strategii jest nowa polityka w dziedzinie telekomunikacji publicznej, dążąca do pełnej liberalizacji i demonopolizacji – z elementami prywatyzacji – rynku telekomunikacyjnego w państwach członkowskich UE oraz utworzenia jednolitego rynku komunikacji elektronicznej na obszarze Wspólnoty [7, 25, 27]. Warto zaznaczyć, że podwaliny pod nową politykę telekomunikacyjną zostały położone w drugiej połowie lat osiemdziesiątych, kiedy przystąpiono do realizacji zaleceń zawartych w *Zielonej Księdze o rozwoju telekomunikacji* (1987 r.) w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej.

Tempo zmian na rynku komunikacji elektronicznej, **zjawisko konwergencji telekomunikacji, rozgłaszania radiowo-telewizyjnego oraz technik informatycznych i usług informacyjnych** w sieciach teleinformatycznych oraz skutki globalizacji powodują konieczność wypracowania nowych, elastycznych zasad regulacji działalności na tym rynku. Nowe otoczenie regulacyjne dla rynku komunikacji elektronicznej powinno być przystosowane do dynamicznych i w znacznym stopniu nieprzewidywalnych zmian na rynku z udziałem znacznej liczby uczestników, wspierać i chronić konkurencję we wszystkich segmentach rynku, promując jednocześnie realizację celów, sformułowanych w polityce Unii Europejskiej w kwestii miejsca komunikacji elektronicznej w społeczeństwie informacyjnym. Problematyka ta znajduje się w centrum uwagi organów UE i jej państw członkowskich, o czym świadczą m.in. dokumenty UE [6, 7, 18–23, 25–27], które z jednej strony zawierają omówienie rynkowych i prawnych aspektów wdrażania wytycznych organów Wspólnoty Europejskiej, dotyczących obszaru telekomunikacji i dziedzin pokrewnych, a z drugiej – precyzują kierunki zmian w otoczeniu prawnym rynku komunikacji elektronicznej.

W związku ze staraniami Polski o wejście do Unii Europejskiej jest wskazana pogłębiona znajomość kierunku zmian w regulacjach Unii Europejskiej w obszarze komunikacji elektronicznej. W artykule przedstawiono wybrane aspekty wpływu konwergencji na otoczenie prawne rynku komunikacji elektronicznej w Unii Europejskiej wraz z omówieniem proponowanych zmian w tym otoczeniu. W opracowaniu wykorzystano wyniki prac statutowych *Konwergencja w obszarze komunikacji elektronicznej i jej implikacje regulacyjne* z 2000 r. oraz *Nowe regulacje rynku telekomunikacyjnego Unii Europejskiej i ich implikacje dla Polski* z 2001 r., wykonanych w Instytucie Łączności.

Konwergencja w obszarze komunikacji elektronicznej – uwagi wprowadzające

Od kilku lat słowo **konwergencja** często występuje w publikacjach o tematyce technicznej, biznesowej, handlowej i regulacyjnej w obszarze komunikacji elektronicznej [3, 4, 7, 9, 12, 13, 17, 31, 32]. Dokładniejsza analiza odpowiednich tekstów wskazuje, że słowo to jest używane w różnym kontekście i do opisu odmiennych sytuacji. Jako przykład mogą posłużyć następujące spotykane określenia: konwergencja techniczna, sieciowa, rynkowa, biznesowa, usługowa, billingowa, handlowa, przemysłowa.

wa, urzędzeniowa (terminalowa), administracyjna, regulacyjna. Informację zawartą w przytoczonych i podobnych określeniach należy rozumieć następująco.

W różnych, odmiennych obszarach działalności ludzkiej występują wytwory (urządzenia, usługi, systemy itp.), które:

- służą zaspokojeniu identycznych bądź zbliżonych potrzeb użytkownika, co pozwala zastępować jeden produkt drugim (dotyczy to także formy działalności);
- dzięki zintegrowanym właściwościom technicznym i użytkowym umożliwią przetworzenie lub konsumpcję produktów odmiennego pochodzenia, ale o zbliżonych walorach dla użytkownika;
- pomimo różnych źródeł pochodzenia i odmiennego przeznaczenia celowego mogą być w procesie przetwarzania poddane identycznej metodzie obróbki i transmisji.

Z punktu widzenia problematyki regulacyjnej na uwagę zasługują te aspekty zjawiska konwergencji, które nie są obojętne, neutralne dla efektywnego funkcjonowania rynku komunikacji elektronicznej, obejmującego infrastruktury sieciowe i usługi transmisyjne, w obowiązującym otoczeniu prawnym. Implikacje regulacyjne w odniesieniu do komunikacji elektronicznej jako systemu transmisyjnego w warunkach gospodarki wolnorynkowej powodują **konwergencja techniczna i usługowa**, występujące łącznie w obszarze infrastruktury komunikacji elektronicznej i związanych z nią usług podstawowych. Główną rolę sprawczą odgrywa **konwergencja techniczna**, umożliwiająca dostarczanie podobnego rodzaju usług elektronicznych z różnych platform sieciowych [7, 12]. **Konwergencja techniczna** jest rezultatem cyfrowej rewolucji w postaci cyfryzacji sygnałów, wspomaganą efektem synergii wzajemnie przenikających się sektorów telekomunikacji, rozgłaszania radiowo-telewizyjnego oraz informatyki. Oddziaływanie konwergencji technicznej na stan gospodarki, a w szczególności na funkcjonowanie rynku komunikacji elektronicznej, nabiera szczególnej mocy w związku z burzliwym rozwojem globalnej sieci komputerowej Internet, szybkim rozwojem innowacyjnych aplikacji informatycznych i multimedialnych, wzrostem mocy obliczeniowej narzędzi informatyki w powiązaniu z systematycznym spadkiem cen na rynku wyrobów informatycznych oraz kształtowaniem podstaw gospodarki elektronicznej.

Konwergencja techniczna tworzy warunki do wytwarzania i świadczenia usług elektronicznych o analogicznych bądź zbliżonych właściwościach użytkowych za pomocą odmiennych, przynależnych do różnych sektorów komunikacji elektronicznej, środków realizacji, co stanowi istotę **konwergencji usługowej**. W niniejszym artykule konwergencja usługowa obejmuje również **konwergencję sieciową** [3, 7, 9 10, 17, 24, 27–29], tj. wykorzystywanie sieci jednego sektora komunikacji elektronicznej do transmisji i dostarczania usług właściwych dla działalności w innych sektorach tego rynku. Jako przykłady konwergencji usługowej na rynku komunikacji elektronicznej można wymienić: świadczenie usług telekomunikacyjnych przez operatorów telewizji kablowej [1, 12], świadczenie usług audiowizualnych przez operatorów telekomunikacyjnych [1,12], świadczenie usług telefonicznych w sieci Internet (telefonii internetowej) [8, 10, 17], świadczenie usług audiowizualnych w sieci Internet [17, 31] oraz świadczenie zintegrowanych usług telefonicznych przez operatorów telefonii komórkowej [3, 4, 9, 32]. Zjawisko konwergencji usługowej stanowi bezpośrednią przyczynę wprowadzenia **konwergencji regulacyjnej**, która polega na zbliżaniu i harmonizowaniu odmiennych systemów regulacji, stosowanych w różnych sektorach komunikacji elektronicznej [1, 7, 28, 31].

W obszarze komunikacji elektronicznej występują trzy odmienne systemy prawne i regulacyjne, zależne od specyfiki regulowanej działalności oraz jej miejsca w życiu społecznym:

- prawo działalności gospodarczej (ma zastosowanie wobec sektora sieci teleinformatycznych oraz usług elektronicznych o wartości dodanej);
- prawo telekomunikacyjne (ma zastosowanie przede wszystkim wobec operatorów telekomunikacji publicznej, obejmującej usługę telefoniczną, a także wobec podmiotów wykorzystujących w działalności telekomunikacyjnej widmo fal radiowych, zob. np. [18, 30]);
- prawa dotyczące swobody wypowiedzi, dostępu do informacji oraz ochrony małoletnich (jest to m.in. prawo prasowe oraz ustawa o radiofonii i telewizji, które mają zastosowanie wobec nadawców radiowych i telewizyjnych).

Jak z tego wynika, zasady oraz normy prawne, obowiązujące w sektorach telekomunikacyjnym, audiowizualnym i informatycznym, różnią się między sobą. Każdy z tych sektorów funkcjonuje z własnym systemem regulacji prawnej. W tej sytuacji zjawisko konwergencji usługowej powoduje rozbieżność regulacyjną: działalność usługowa o zbliżonych parametrach użytkowych jest prowadzona w różnym, odmiennym otoczeniu prawnym, uzależnionym od sektorowej przynależności producenta usługi. Ten stan rzeczy pociąga za sobą konieczność przewartościowania i zbliżenia odmiennych systemów regulacji, a więc dokonania **konwergencji regulacyjnej** w obszarze komunikacji elektronicznej [1, 2, 5, 7, 12, 16, 25–29, 31].

Głównym celem konwergencji regulacyjnej jest ukształtowanie jednorodnego środowiska regulacyjnego dla całej infrastruktury sieciowej wraz z odpowiednimi usługami funkcjonalnymi i telekomunikacyjnymi, niezależnie od stosowanej techniki i przynależności sektorowej poszczególnych składników infrastruktury. Realizacja tego celu wymaga odseparowania regulacji eksploataowania infrastruktury i świadczenia w niej podstawowych usług telekomunikacyjnych od regulacji treści przekazu w usługach audiowizualnych i usługach cyfrowych o wartości dodanej.

Zasady działalności regulacyjnej organów Unii Europejskiej

Znajomość koncepcji UE w sprawie kształtowania przyszłości Wspólnoty jako **społeczeństwa informacyjnego o ludzkim obliczu** jest nieodzowna do zrozumienia istoty polityki unijnej w obszarze komunikacji elektronicznej. Zgodnie z tą koncepcją [6, 11, 25, 27], europejskie społeczeństwo informacyjne powinno podjąć wyzwanie wynikające z globalizacji i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy: **Unia Europejska ma być jednym z głównych centrów gospodarczych, naukowych i kulturalnych świata.**

Podstawowe zasady europejskiego społeczeństwa informacyjnego można ująć następująco:

- gospodarka wolnorynkowa w warunkach silnej konkurencji;
- solidarność społeczna – przestrzeganie zasad sprawiedliwości społecznej: równość i równe szanse;
- strategia zrównoważonego rozwoju – ścisłe zespolenie celów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych ze szczególnym zwróceniem uwagi na kwestię zatrudnienia;
- ulepszenie oraz przystosowanie środowiska biznesowego do pełnego i powszechnego wykorzystania zaawansowanych technik informacyjnych;
- wzrost oddziaływania państwa na społeczne obszary życia społeczeństwa – wykorzystanie potencjału gospodarki członków Wspólnoty do zaspokojenia podstawowych materialnych i pozamaterialnych potrzeb obywateli.

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy stanowi podstawę transformacji społeczeństwa przemysłowego w informacyjne. Gospodarka ta korzysta z nowoczesnej infrastruktury i usług elektronicznych, tj. z komunikacji elektronicznej. Dlatego znaczenie komunikacji elektronicznej dla realizacji podstawowych celów programowych UE można ująć następująco: **komunikacja elektroniczna to klucz do społeczeństwa informacyjnego.**

Polityka Unii Europejskiej w obszarze komunikacji elektronicznej preferuje model rynku konkurencyjnego, w związku z czym organy Wspólnoty oraz państwa członkowskie mają za zadanie z jednej strony wspierać konkurencję i pobudzać bodźce zysku jako czynniki rozwoju telekomunikacji i dziedzin pokrewnych, a z drugiej – promować oraz osłaniać społeczne i socjalne cele w procesie dokonujących się przekształceń gospodarczych i społecznych. Oznacza to, że przy tworzeniu systemu prawnego należy brać pod uwagę **uniwersalny wymiar telekomunikacji** oraz tak formułować bieżące cele regulacji, aby jednocześnie nie powodować trudności w dochodzeniu do perspektywicznych celów polityki telekomunikacyjnej [15, 16].

Działalność regulacyjna Komisji UE wobec rynku komunikacji elektronicznej jest podyktowana takimi względami, jak:

- konieczność utworzenia dogodnych warunków do rozwoju handlu elektronicznego, m.in. przez uzgodnienie międzynarodowego systemu prawnego, regulującego prowadzenie transakcji elektronicznych na rynkach ponadnarodowych (w szczególności dotyczy to problemów podatkowych, celnych, reklamacyjnych oraz bezpieczeństwa transakcji elektronicznych, w tym podpisu cyfrowego);
- wprowadzenie Internetu do powszechnego użytku, a szczególnie do systemu edukacyjnego w państwach członkowskich Wspólnoty, w celu realizacji programu kształtowania podstaw europejskiego społeczeństwa informacyjnego;
- konieczność wspierania, pobudzania i ochrony konkurencji we wszystkich segmentach rynku komunikacji elektronicznej, a szczególnie na rynku połączeń miejscowych oraz szerokopasmowych usług informacyjnych;
- konieczność dokonania **konwergencji regulacyjnej** w obszarze telekomunikacji i dziedzin pokrewnych w odpowiedzi na występującą konwergencję techniczną i związaną z nią konwergencję rynkową w obszarze komunikacji elektronicznej oraz szybkie tempo zmian na rynku – w celu usunięcia barier hamujących rozwiązania innowacyjne i działalność inwestycyjną;
- potrzeba harmonizacji i łagodzenia otoczenia prawnego dla działalności na rynku komunikacji elektronicznej w państwach członkowskich, aby zapewnić jednakowe, ułatwione warunki podejmowania i prowadzenia działalności na całym obszarze Wspólnoty, a tym samym ułatwić procesy integracyjne oraz przyspieszyć rozwój gospodarki elektronicznej w Europie;
- ograniczenie możliwości ingerowania państwa w działalność gospodarczą w obszarze sieci i usług cyfrowych, przy jednoczesnym zobowiązaniu organów państw członkowskich do podejmowania kroków zaradczych w celu ochrony konkurencji oraz istotnego interesu społecznego (np. w sprawach udostępnienia pełnego pakietu usług komunikacji elektronicznej osobom niepełnosprawnym oraz udzielenia pomocy grupom specjalnej troski, w tym osobom niezamożnym, w dostępie do usług z koszyka usługi powszechnej);
- potrzeba pobudzenia działalności inwestycyjnej oraz innowacyjnej w obszarze infrastruktury i usług cyfrowych.

Przy rozstrzygnięciu kwestii regulacji na rynku komunikacji elektronicznej obowiązują następujące zasady, leżące u podstaw polityki regulacyjnej Wspólnoty [7]:

- żadnej regulacji w imię samej regulacji;
- regulacja musi brać pod uwagę swobody traktatowe, leżące u podstaw jednolitego rynku Wspólnoty;
- regulacja musi uwzględniać realia działalności gospodarczej;
- regulacja musi przyczyniać się do realizacji celów interesu powszechnego w sposób skuteczny i sprawny;
- obciążenia regulacyjne muszą być współmierne z wyznaczonym celem regulacyjnym.

Wynika z tego, że – zgodnie z obowiązującym prawem UE oraz z zasadami traktatowymi – **regulacja nie jest celem samym w sobie**: jest jedynie narzędziem, które, obok sił rynkowych, służy realizacji szerszych celów polityki społecznej oraz ekonomicznej Wspólnoty i jej państw członkowskich. **Korzystanie z instrumentów regulacyjnych ma służyć urzeczywistnieniu wyznaczonych celów społecznych i gospodarczych w skali regionalnej oraz wspólnotowej, których w inny sposób – korzystając wyłącznie z praw rynku i konkurencji – nie da się osiągnąć.** Zasadę tę należy rozumieć w ten sposób, że sam fakt powstania – np. w wyniku konwergencji – nowych form i obszarów działalności nie świadczy jeszcze o potrzebie bądź konieczności ich regulacji, czyli ingerowania państwa w działalność podmiotów gospodarczych w tych obszarach.

Konwergencja w dokumentach Unii Europejskiej

Konwergencja w obszarze komunikacji elektronicznej powoduje wiele problemów o poważnych implikacjach na przyszłość dla wszystkich uczestników rynku: producentów sprzętu, operatorów, nadawców i dostawców usług (*service providers*), konsumentów oraz organów państwowych ds. regulacji działalności gospodarczej, rynku usług telekomunikacyjnych oraz rozgłoszeniowych usług audiowizualnych. Oczywiście w epoce gospodarki globalnej należy liczyć się z oddziaływaniem konwergencji na funkcjonowanie międzynarodowych rynków komunikacji elektronicznej.

Analiza zjawiska konwergencji wykazuje, że związana z nią problematyka ma rozległe implikacje polityczne i społeczne o istotnym znaczeniu dla perspektyw rozwojowych społeczeństwa informacyjnego [7, 12, 27]. Z tego względu polityka organów UE i państw członkowskich wobec nowych zjawisk w telekomunikacji i obszarach pokrewnych uwzględnia, oprócz zagadnień ekonomicznych, także ważne kwestie społeczne, a szczególnie sprawę zatrudnienia, edukacji i ochrony zdrowia. Oznacza to konieczność wkomponowania polityki dotyczącej konwergencji i związanych z nią problemów regulacyjnych w strategię zrównoważonego rozwoju, zakładającej równowagę bodźców proekonomicznych, rynkowych z prospołecznymi i proekologicznymi.

Znaczenie zjawiska konwergencji w obszarze komunikacji elektronicznej dla zapewnienia prawidłowego rozwoju ekonomicznego i społecznego w warunkach gospodarki elektronicznej zostało docenione przez organa Unii Europejskiej. W grudniu 1997 r. ukazała się *Zielona Księga o konwergencji w telekomunikacji, mediach i informatyce oraz jej implikacji regulacyjnych*, opracowana przez Komisję UE [7]. Dokument ten posłużył do zainicjowania szerokich konsultacji z udziałem przedstawicieli regulatorów z państw członkowskich, przemysłu, operatorów, konsumentów oraz ośrodków naukowych. Główna troska, wyrażona w dokumencie, dotyczy opracowania takiego systemu regulacyjnego dla całego obszaru komunikacji elektronicznej, który zapewniałby rozwój konkurencji oraz wzbogacenie

ofert produktów i usług cyfrowych z wykorzystaniem efektu konwergencji, a jednocześnie uwzględniał i chronił podstawowe zasady społeczne europejskiego społeczeństwa informacyjnego.

Obserwacja realiów działalności gospodarczej w telekomunikacji i na rynkach pokrewnych wskazuje, że rozwijają się nowe formy działalności produkcyjnej i usługowej, które wymykają się spod obowiązujących regulacji sektorowych. W związku z tym należy odpowiedzieć na pytanie, czy zjawisko konwergencji usługowej powoduje potrzebę wprowadzenia odpowiednio ukierunkowanej regulacji. Udzielając odpowiedzi na to pytanie należy brać pod uwagę zasadę: **podstawowe cele regulacji nie powinny być sprzeczne z procesem konwergencji i hamować jego rozwój**. Zachodzi zatem konieczność wyraźnego sprecyzowania celów regulacji i ich wzajemnej hierarchii.

Cele wynikające z potrzeby rozwiązania problemów oraz potrzeb sektorowych i gałęziowych muszą współgrać z celami ogólnospołecznymi takimi, jak: promowanie efektywności oraz działanie na rzecz gospodarczej pomyślności, interesu społecznego i konsumentów. Niespełnienie tego warunku może z jednej strony ułatwić zaspokojenie interesu wąskosektorowego przez podporządkowanie nowych form działalności gospodarczej starym schematom prawnym, ale z drugiej – przyhamuje pobudzenie konwergencyjne i tym samym narazi bardziej ogólny interes społeczny: **tworzenie podstaw społeczeństwa informacyjnego z maksymalnym wykorzystaniem możliwości gospodarki elektronicznej oraz napędzającej jej rozwój konwergencji technicznej i usługowej**.

Analizując zjawiska zachodzące na rynku komunikacji elektronicznej w warunkach konwergencji, dostrzega się fakt zwiększania się potencjału usługowego sieci w wyniku wykorzystania technik cyfrowych i nowych rozwiązań aplikacyjnych. W warunkach konwergencji powstają dodatkowe możliwości dostarczania przez jedną sieć znacznie większego asortymentu usług niż obecnie, z tym że przynajmniej część tych usług może nie odpowiadać warunkom prawnym, określającym zasady funkcjonowania sieci. Oznacza to, że należy odejść od regulacji sieciowej na rzecz regulacji usługowej, to znaczy takiej, która jest dostosowana do konkretnej usługi, niezależnie od platformy pochodzenia.

Zasady regulacji usługowej, uwarunkowanej konwergencją usługową na rynku komunikacji elektronicznej, można ująć następująco:

- regulacja musi być dostosowana do konkretnej usługi;
- wspólna sieć bądź platforma dla różnych usług nie stanowi podstawy do stosowania wobec nich tej samej regulacji usługowej;
- uzależnianie regulacji zasadniczo podobnych usług od techniki zastosowanej do świadczenia każdej z nich, może stanowić dyskryminacyjne traktowanie i powodować hamowanie konkurencji, inwestycji oraz rozwoju usług na tym rynku.

Przyjęcie koncepcji regulacji usługowej rzutuje na rozwiązania dotyczące struktur regulacyjnych, a mianowicie należy zaakceptować **model z jednym regulatorem dla operatora sieci**, niezależnie od rodzaju usług dostarczanych przez tę sieć.

Rozważając kwestię implikacji regulacyjnych konwergencji na rynku komunikacji elektronicznej, należy – zgodnie ze wspomnianymi zasadami polityki regulacyjnej UE – odpowiedzieć w pierwszej kolejności na pytanie, czy w ogóle zachodzi potrzeba wprowadzania nowej bądź stosowania już istniejącej regulacji. Odpowiedź na to pytanie nie jest wcale jednoznaczna i zależy w dużym stopniu od całokształtu poglądów ekonomicznych i społecznych, dominujących w społeczeństwie. W *Zielonej Księdze* przedstawiono trzy kwestie o istotnym znaczeniu przy formułowaniu odpowiedzi: znaczenie sił rynku, równowaga między regulacją sektorową a zasadami konkurencji oraz znajdowanie realnie funkcjonujących rozwiązań.

Znaczenie sił rynku stanowi ważny problem. Niektórzy uważają, że należy w większym stopniu polegać na prawach rynku przy osiąganiu społecznych celów regulacji; np. cele usługi powszechnej można uzyskać nie tylko przez zastosowanie instrumentów regulacyjnych, lecz także przez pobudzanie konkurencji, co spowoduje spadek cen na usługi podstawowe do poziomu społecznie i socjalnie akceptowalnego. Inni jednak sądzą, że siły rynkowe nie są w stanie zabezpieczyć **z góry** interesu konsumentów i dlatego regulacja, być może w ograniczonym okresie, jest niezbędna; oprócz tego postrzegają oni regulację jako skuteczne narzędzie zabezpieczania i realizacji interesu powszechnego.

Powinna być zachowana **równowaga między regulacją sektorową a zasadami konkurencji**. Dyskusja dotyczy ustalenia zakresu regulacji, dopuszczalnego z punktu widzenia rozwoju konkurencji i efektywnego funkcjonowania rynku. Niektórzy uważają, że nie należy rozwijać nadmiernej regulacji, a raczej stosować zasady konkurencji przy rozstrzyganiu konkretnych przypadków na rynku poddanym wpływowi konwergencji.

Ważne jest **znajdowanie realnie funkcjonujących rozwiązań**. Regulacja musi funkcjonować w sposób opłacalny, koszty powinny być współmierne do uzyskiwanych korzyści i celów oraz zgodne z aktualnymi warunkami. Globalna natura Internetu lub regionalna natura usług satelitarnych wskazują trudności, jakie mogą powstać przy wprowadzaniu rozwiązań regulacyjnych jednego kraju do innych państw. Należy też brać pod uwagę tempo zmian na rynku, który ma być poddany zabiegom regulacyjnym, w odniesieniu do tempa prac organów legislacyjnych (w UE prace legislacyjne trwają wiele miesięcy, a najczęściej parę lat).

Przewidując kierunki zmian w obszarze komunikacji elektronicznej, należy odpowiednio wcześniej przygotować stanowisko Wspólnoty na temat zakresu i zasad systemu regulacyjnego dla nowych form działalności usługowej i przemysłowej (pod warunkiem, że analiza rynkowa wykaże potrzebę takiej regulacji). Uważa się za oczywiste, że konwergencja może prowadzić do pewnych modyfikacji regulacyjnych w telekomunikacji i sektorach medialnych, ale nie powinna zwiększać ingerencji państwa w sektorze technik informatycznych ze szkodą dla konkurencji i jej bodźców.

W *Zielonej Księdze* [7] sformułowano następujące zasady przyszłej regulacji w sektorach ulegających konwergencji:

- regulacja powinna być **ograniczona** do tego, co jest niezbędne do osiągnięcia wyraźnie wyznaczonych celów;
- rozwiązania przyszłej regulacji powinny **odpowiadać potrzebom użytkowników**;
- decyzje regulacyjne powinny uwzględniać potrzebę utworzenia **jasnego i przewidywalnego systemu**;
- należy zapewnić **pełne wykorzystanie środków**, jakie stwarza konwergencja w społeczeństwie informacyjnym, przez każdego z jego członków;
- **niezależny i skuteczny regulator** będzie główną postacią funkcjonującą w warunkach konwergencji.

W dokumencie [26] zebrano i przedstawiono wyniki konsultacji na temat zagadnień poruszonych w *Zielonej księdze o konwergencji*. Z przeglądu sytuacji rynkowej w warunkach konwergencji wyciągnięto następujące podstawowe wnioski.

- Należy utrzymać środowisko regulacyjne w obszarze komunikacji elektronicznej ze względu na ważny interes społeczny oraz w celu **wspierania działalności inwestycyjnej** w tym obszarze,

a szczególnie wdrożeń i rozwoju nowych usług cyfrowych; należy jednak unikać ingerencji państwa – bez wyraźnej ku temu konieczności – w działalność podmiotu gospodarczego.

- Należy odejść od systemu regulacji sektorowej w obszarze rynku komunikacji elektronicznej na rzecz **regulacji usługowej**, co oznacza, iż świadczenie usług o podobnych właściwościach ma podlegać identycznym przepisom prawa.
- Należy ukształtować **jednorodne środowisko regulacyjne** dla całej infrastruktury sieciowej wraz z odpowiednimi usługami funkcjonalnymi, niezależnie od stosowanej technologii i przynależności sektorowej poszczególnych jej składników:
 - regulację sektorową należy zastąpić **regulacją poziomą**, tzn. wszyscy operatorzy sieci, niezależnie od stosowanej techniki, działają w identycznym otoczeniu prawnym;
 - system regulacyjny powinien być **neutralny** wobec rozwiązań technicznych;
 - wszyscy operatorzy sieci powinni podlegać **temu samemu organowi regulacyjnemu**, niezależnie od rodzaju działalności usługowej, prowadzonej w sieci.
- Należy **wyodrębnić** system regulacji transmisji w sieciach elektronicznych od systemu regulacji treści przekazu, który zależy od wielu specyficznych warunków i rozwiązań, właściwych dla każdego państwa.
- Regulacja treści przekazu powinna uwzględniać specyfikę określonej usługi oraz przypisane tej usłudze cele polityki społecznej.
- Należy zwiększyć oddziaływanie konkurencji na funkcjonowanie rynku usług audiowizualnych, przy czym jest niezbędne wyraźne odróżnienie działalności w ramach służby publicznej od działalności w obszarze konkurencyjnym.
- Wszelkie wnioski o wprowadzenie nowej regulacji bądź objęcie działalności usługowej odmiennym systemem regulacji wymagają sprawdzenia pod kątem ich zasadności w świetle **zasady minimalizowania ingerencji państwa w działalność na rynku komunikacji elektronicznej**.
- W przypadku działalności przemysłowej i zbliżonej do niej należy ograniczyć ingerencję państwa i skorzystać z **konceptji samoregulacji**; jej zasady ustalają i przestrzeganie ich kontrolują podmioty gospodarcze w porozumieniu z przedstawicielami użytkowników i konsumentów.
- W kwestii standardów akceptuje się zasady dobrowolności, wiodącej roli przemysłu i weryfikacji rynkowej oraz stosowania otwartych procedur, ale ze wzmocnioną prezentacją stanowiska konsumentów i użytkowników.
- Wszelkie środki regulacyjne, podejmowane na skutek zmian rynkowych zaistniałych pod wpływem konwergencji, nie powinny być skierowane przeciw samemu zjawisku konwergencji.
- Podejmując działalność regulacyjną należy brać pod uwagę pozytywne efekty procesu konwergencji dla rozwoju europejskiego społeczeństwa informacyjnego w wymiarze gospodarczym (*e-economy*) i społecznym.

Jak z tego wynika, organy Wspólnoty Europejskiej dostrzegają szczególne znaczenie zjawiska konwergencji dla ukształtowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w jego wymiarze ekonomicznym, społecznym i jednostkowym. Jednocześnie jednak organy UE konstatują istnienie niebezpieczeństwa dysharmonii między działalnością biznesową w warunkach konwergencji a ustalonym przez państwo otoczeniem prawnym dla tej działalności.

Propozycje zmian w systemie regulacyjnym Unii Europejskiej

Unia Europejska wykorzystwała wnioski z przeprowadzonej konsultacji oraz dyskusji nad tezami *Zielonej Księgi o konwergencji* [7] i zapowiedziała zmianę systemu regulacyjnego dla rynku komunikacji elektronicznej [27]. W lipcu 2000 r. Komisja UE przedstawiła pakiet propozycji nowych aktów regulacyjnych [18–23], które uwzględniają implikacje regulacyjne konwergencji technicznej i usługowej, tworząc jednorodne, technicznie neutralne środowisko regulacyjne dla działalności w obszarze komunikacji elektronicznej. Proponowane regulacje znoszą wszelkie granice sektorowe, obejmując w jedną całość rynek telekomunikacyjny, teleinformatyczny, satelitarny, radiokomunikacyjny oraz telewizji kablowej i naziemnej, z uwzględnieniem wszystkich sieci i usług, ale z pominięciem treści świadczonych usług. W ten sposób zrealizowano postulat dokonania konwergencji regulacyjnej w obszarze komunikacji elektronicznej, zgodnie z wnioskami z konsultacji na tematy przedstawione w *Zielonej Księdze o konwergencji* [7, 26]. Przewiduje się, że nowy system prawny zacznie obowiązywać od 1 stycznia 2003 r.

Obecnie w Unii Europejskiej jest uruchomiona procedura przyjmowania nowych dyrektyw [18–22], która powinna być ukończona do końca 2001 r. Propozycja przyjęcia rozporządzenia (*regulation*) [23] o swobodnym dostępie do sieci abonenckiej operatora zasiedziałego została rozpatrzona w ciągu kilku miesięcy; akt ten obowiązuje już od 1 stycznia 2001 r. Podstawowe względy, którymi kierowano się przy przygotowywaniu tych propozycji, są następujące:

- przyspieszenie rozwoju rynku cyfrowych usług informacyjnych w celu zdynamizowania rozwoju gospodarki elektronicznej, w tym handlu elektronicznego, a także ułatwienia wszystkim mieszkańcom oraz instytucjom edukacyjnym, kulturalnym i zdrowotnym dostępu do Internetu na przystępnych warunkach, zgodnie z zaleceniami dokumentu [6] o aktualnych zadaniach związanych z transformacją społeczeństwa przemysłowego UE w informacyjne;
- wzmocnienie konkurencji na rynku komunikacji elektronicznej przez likwidację ostatnich enklaw, niedostępnych dla operatorów alternatywnych;
- utworzenie systemu poziomej regulacji usługowej, neutralnej wobec rozwiązań technicznych, w miejsce dotychczasowego systemu regulacji sektorowej;
- ujednoczenie zasad i praktyki regulacyjnej na obszarze Wspólnoty w celu stworzenia jednakowych warunków do prowadzenia działalności na rynku komunikacji elektronicznej przy jednoczesnym łagodzeniu nadzoru państwowego (dalsza liberalizacja i ujednoczenie rynku usług komunikacji elektronicznej w UE);
- pobudzenie krajowych regulatorów rynku telekomunikacyjnego do bardziej aktywnej ingerencji w rozwiązywanie konfliktów między podmiotami rynkowymi przy jednoczesnym wsparciu ich starań o zwiększenie zasobów finansowych i kadrowych, niezbędnych do polepszenia merytorycznej działalności regulacyjnej;
- przystosowanie usługi powszechnej do uzyskanego poziomu rozwoju technik komunikacji elektronicznej, z uwzględnieniem potrzeb społeczeństwa informacyjnego.

Na podstawie przedstawionych dokumentów [18–23, 25, 27] można sformułować niżej podane kierunki zmian w systemie regulacyjnym na rynku komunikacji elektronicznej UE.

- **Utworzenie jednolitego systemu regulacyjnego dla rynku komunikacji elektronicznej.** System ten ma regulować w sposób jednolity działalność w telekomunikacji, sieciach telewizji kablowej

i naziemnej, sieciach teleinformatycznych oraz satelitarnych. Pakiet propozycji nowych aktów prawnych obejmuje sześć dokumentów [18–23], które mają zastąpić ponad 20 dotychczas obowiązujących aktów prawnych, regulujących działalność we wspomnianych sektorach. Konstrukcja systemu jest neutralna względem rozwiązań technicznych oraz w jednakowy sposób traktuje działalność usługową o podobnym charakterze, niezależnie od jej przynależności sektorowej na rynku komunikacji elektronicznej.

- **Podkreślenie znaczenia krajowych regulatorów rynku komunikacji elektronicznej dla pomysłnej realizacji celów polityki społeczno-gospodarczej Unii Europejskiej.** Utworzenie *eEurope* [6] wymaga **silnej i aktywnej obecności organów państwowych** na rynku komunikacji elektronicznej, co jest związane z koniecznością udzielenia – odpowiedniego do skali zadań i nałożonych obowiązków – upoważnienia dla regulatorów krajowych. Ogrom zadań i skomplikowany charakter spraw wymaga zapewnienia regulatorom niezbędnych środków finansowych oraz kadry merytorycznej, przy zachowaniu niezależności wobec uczestników gry rynkowej (jest to konieczne m.in. ze względu na silną pozycję rynkową operatorów dominujących i ich postawę utrudniającą rozwój konkurencji; w tych warunkach są niezbędne opinie prawne, ekonomiczne i finansowe, opracowane przez wysoko opłacanych ekspertów).
- **Wprowadzenie obowiązku swobodnego dostępu operatorów alternatywnych do sieci abonenckiej operatorów zasiedziałych.** Przyjęto zasadę *unbundlingu* w sieci dostępowej, wykonanej z kabli miedzianych, jako powszechnie obowiązującą zasadę prawną w UE [23] (świadczy o tym ranga dokumentu [23] – *regulation*, tj. rozporządzenie, które obowiązuje na obszarze Wspólnoty bez konieczności uprzedniej transpozycji do prawa krajowego jej członków). Umożliwi to zapewnienie większej konkurencji w sieciach miejscowych, co z kolei powinno ułatwić dostęp do szybkiego Internetu oraz przyspieszyć rozwój rynku usług informacyjnych, przeznaczonych dla średniego i małego biznesu oraz użytkowników domowych.
- **Unifikacja postępowania regulacyjnego w państwach członkowskich UE z uwzględnieniem zasady łagodnej ingerencji państwa w funkcjonowanie rynku komunikacji elektronicznej.** Trzeba zwrócić uwagę na dwa aspekty. Jeden z nich dotyczy zapewnienia jednakowych warunków do podejmowania i prowadzenia działalności na obszarze Wspólnoty. Drugi aspekt jest związany z ograniczeniem praktyki utrudniania wejścia na rynek przez stosowanie uciążliwych, czasochłonnych procedur regulacyjnych. Przyjmuje się jako zasadę, że wystarczy spełnienie jedynie obowiązku zgłoszenia bądź rejestracji podejmowanej działalności telekomunikacyjnej. Odstąpienie od tej zasady może nastąpić w przypadku korzystania w tej działalności z ograniczonych zasobów takich, jak numeracja, częstotliwości radiowe bądź dostęp do zasobów orbitalnych. Takie rozwiązanie systemowe zbliży otoczenie prawne rynku komunikacji elektronicznej do otoczenia obowiązującego w pozostałych działach gospodarki.
- **Stopniowe odchodzenie od specyficznych postanowień prawa telekomunikacyjnego i wprowadzanie regulacji opartych na zasadach prawnych właściwych dla gospodarki wolnorynkowej.** Obecnie obowiązujący system regulacyjny UE w telekomunikacji zakłada asymetrię praw i obowiązków uczestników rynku, ze znacznie większymi obowiązkami nałożonymi na **podmioty o znaczącej pozycji rynkowej**. Nie jest to rozwiązanie zgodne z zasadą równego traktowania wszystkich podmiotów na rynku i dlatego w ramach harmonizowania prawa telekomunikacyjnego z prawem gospodarczym proponuje się utożsamić pojęcie „operator o znaczącej pozycji rynkowej” (*operator with significant market power*) z ogólnie przyjętym pojęciem podmiotu dominującego (operator o znaczącej pozycji rynkowej – taki operator, którego udział w rynku świadczenia danej usługi wynosi co najmniej 25%; operator dominujący – taki operator, którego udział w rynku świadczenia danej usługi wynosi co najmniej 40%; są to wyjaśnienia przykładowe; w praktyce,

z uwagi na skomplikowany charakter zależności rynkowych i powiązań własnościowych, znajdują zastosowanie różne definicje tych pojęć). Jednocześnie proponuje się korzystanie z zapisów prawnych o warunkowej ważności, która zależy od stopnia dojrzałości konkurencji na rynku komunikacji elektronicznej. Dzięki takiemu rozwiązaniu, w miarę rozwoju konkurencji, można będzie zawieszать ważność postanowień związanych z regulacyjną specyfiką omawianego rynku. Warto jednak zwrócić uwagę, iż specyficzne regulacje sektorowe są w wielu przypadkach niezbędne, szczególnie na dynamicznie rozwijających się rynkach, na których trzeba wprowadzać regulację w celu osłony i wzmocnienia konkurencji. Niekiedy regulacje sektorowe są potrzebne także ze względu na ochronę interesu społecznego.

- **Wzbogacenie koszyka usługi powszechnej w telekomunikacji.** Proponuje się wprowadzenie do tego koszyka jako usługi podstawowej – w miejsce usługi wolnej transmisji danych – **dostępu do sieci i usług Internetu** na przystępnych warunkach. W miarę rozwoju rynku i wzrostu liczby operatorów należy umożliwić podział **obowiązku świadczenia usługi powszechnej** między różnych operatorów, z których każdy będzie mógł wybrać zestaw usług podstawowych z koszyka usługi powszechnej według swoich możliwości i uznania, co wpłynie korzystnie na jakość obsługi szerokich rzesz ludności. Z uwagi na społeczny aspekt usługi powszechnej przewiduje się utrzymanie możliwości **pokrywania jej deficytu**, z tym że wszelkie dofinansowanie deficytu może pochodzić albo z budżetu państwa, albo z Funduszu Usługi Powszechnej, zasilanego wpłatami od wszystkich podmiotów rynku telekomunikacyjnego (w stopniu proporcjonalnym do ich pozycji rynkowej). Inne sposoby zdobywania środków na pokrycie deficytu dostępu nie są przewidziane; dotyczy to w szczególności pokrywania tego deficytu z narzutu na opłaty za połączenia międzysieciowe (*interconnection*). W celu obniżenia poziomu dofinansowania można przeprowadzać przetargi na świadczenie usług podstawowych z koszyka usługi powszechnej według kryterium minimalnego dofinansowania (minimalnego deficytu usługi powszechnej). Należy podkreślić, że usługa powszechna jest uważana za **podstawowy instrument polityki społecznej** UE w procesie przechodzenia do społeczeństwa informacyjnego [11, 15, 19, 27] i z tego względu nie przewiduje się jej likwidacji w bliskiej perspektywie, co nie wyklucza dalszej modyfikacji i wzbogacania zawartości jej koszyka. Państwa członkowskie mogą we własnym zakresie wzbogacać zawartość usługi powszechnej, mogą to jednak czynić wyłącznie na koszt budżetu państwowego, a nie podmiotów rynku telekomunikacyjnego.
- **Rozszerzenie liczby osób uprawnionych do uzyskania połączenia międzysieciowego oraz zobowiązanych do świadczenia usługi *interconnection*.** Przyjęto zasadę, że wszystkie zainteresowane podmioty, uprawnione do działalności na rynku komunikacji elektronicznej, mają prawo do występowania z wnioskiem o przyłączenie sieci; ich wnioski są rozpatrywane i załatwiane w trybie normalnych negocjacji handlowych. Stroną zobowiązaną do przyjęcia tych wniosków i podjęcia negocjacji są wszyscy operatorzy sieciowi, uprawnieni do działalności rynkowej, niezależnie od ich przynależności sektorowej. Jak wiadomo, dotychczas obowiązek świadczenia usługi *interconnection* nie obejmował wszystkich operatorów; dla przykładu, nie dotyczył operatorów sieci teleinformatycznych i sieci telewizji kablowej.

Uwagi końcowe

Na podstawie dokumentów Unii Europejskiej oraz analizy zjawisk na rynku komunikacji elektronicznej dochodzi się do wniosku, iż w miarę rozwoju konkurencji następuje proces stopniowej transformacji otoczenia prawnego, skrojonego i przystosowanego do zadań okresu przejściowego „od monopolu do konkurencji”, w otoczenie typowe dla gospodarki wolnorynkowej. Dlatego należy oczekiwać, że

z upływem czasu ulegną zmianie zadania regulatorów rynku komunikacji elektronicznej. Typowe zadania nadzoru i kontroli rynku oraz ochrony konkurencji w komunikacji elektronicznej będą mogły przejść do urzędu ochrony konkurencji. W gestii regulatorów tego rynku pozostaną specyficzne zadania związane z utrzymaniem integralności funkcjonalnej infrastruktury, specyficzne aspekty jakości usług oraz sprawy dotyczące usługi powszechnej. Można przypuszczać, że w przyszłości zadania tego urzędu zostaną rozszerzone przez podjęcie problematyki społeczno-cywilizacyjnej, wynikającej z roli komunikacji elektronicznej w społeczeństwie informacyjnym.

Specyficzną cechą rynku komunikacji elektronicznej na obecnym etapie jest stale rosnąca rola krajowych i wspólnotowych regulatorów rynku. W miarę otwierania rynku i wprowadzania prokonkurencyjnego otoczenia prawnego wzrasta liczba spraw wymagających ingerencji i arbitrażu organu państwowego, a także rozwiązań o charakterze wspólnotowym. Asymetryczne zasady regulacji z jednej strony zapewniają warunki do rozwoju tzw. konkurencji regulacyjnej [15], a z drugiej – stają się źródłem sytuacji konfliktogennych na rynku, przy czym zarzewia konfliktu pochodzą od wszystkich uczestników rynku, zarówno od dużych jak i małych podmiotów. Nowi operatorzy głośno wołają o pomoc i liczą na poparcie regulatora w ich walce o zdobycie pozycji rynkowej w obliczu stałej dominacji zasiedziałyh stacjonarnych operatorów [25]. Ten obraz ulega dalszej komplikacji z powodu zjawiska konwergencji, dynamicznych zmian w środowisku technicznym rynku oraz procesów globalizacji.

Istotną cechą proponowanych zmian w systemie regulacji rynku komunikacji elektronicznej jest uwzględnienie dynamiki zmian na rynku przez wprowadzenie tzw. klauzul warunkowych, których ważność zależy od stopnia dojrzałości rynku. W tej sytuacji organy państwowe i wspólnotowe muszą systematycznie śledzić zmiany na rynku, aby w porę zareagować i uchylić przepisy wprowadzające podwyższony poziom ingerencji państwa w stosunki między podmiotami na rynku.

Regulacje Unii Europejskiej nakładają na państwa członkowskie znaczne obowiązki w zakresie ochrony interesu oraz praw konsumentów i użytkowników. Muszą one zapewnić ogółowi mieszkańców przystępny dostęp do usług komunikacji elektronicznej, istotnych dla prawidłowego rozwoju społeczeństwa informacyjnego, wysoki poziom ochrony danych osobowych przetwarzanych w telekomunikacji oraz prywatności, a także podejmować starania o zaspokojenie potrzeb grup niezamożnych, w starszym wieku oraz niepełnosprawnych. Organy państwowe mają występować jako prawny reprezentant i opiekun interesu ogółu użytkowników (konsumentów) usług elektronicznych wobec innych podmiotów na rynku.

Wpływ procesu konwergencji w obszarze komunikacji elektronicznej oraz wprowadzanie nowych form usługowych z wykorzystaniem technik informacyjnych (jak np. handel i bank elektroniczny) powodują nienadążanie procesu kształtowania środowiska prawnego dla działalności gospodarczej za zmianami na tym rynku. Jest to szczególnie odczuwalne w przypadku rynków międzynarodowych ze względu na sprzeczność interesów, długotrwałe negocjacje i uzgodnienia międzypaństwowe. Powoduje to stan niepewności i dodatkowego ryzyka przy podejmowaniu decyzji o nowych inwestycjach oraz prowadzeniu bieżącej działalności biznesowej na międzynarodowym rynku usług elektronicznych. W tych warunkach szczególnego znaczenia nabiera międzynarodowa działalność regulacyjna, aktywnie prowadzona przez Światową Organizację Handlu (WTO) oraz Unię Europejską.

Polska czyni starania o przyjęcie do Unii Europejskiej, a zatem staje się konieczne przystosowanie polskiego prawa telekomunikacyjnego do obowiązującego prawodawstwa unijnego. Poważny krok w tym kierunku uczynił Sejm, przyjmując ustawę z dnia 21 lipca 2000 r. – *Prawo telekomunikacyjne* [30]. Ustawa ta reguluje zasady funkcjonowania rynku telekomunikacyjnego w warunkach gospodarki wolnorynkowej z uwzględnieniem obecnie obowiązującego prawodawstwa Unii Europejskiej. Zapowiedziane znaczące zmiany otoczenia prawnego dla działalności na rynku komunikacji elek-

tronicznej w UE wymagają szczegółowej analizy ze strony odpowiedzialnych czynników krajowych i przygotowania propozycji nowelizacji polskiego prawa telekomunikacyjnego, ze zwróceniem uwagi na omówione implikacje regulacyjne konwergencji w obszarze komunikacji elektronicznej.

Bibliografia

- [1] Blackman C. R.: *Convergence between telecommunications and other media. How should regulation adapt?* Telecommunications Policy, 1998, vol. 22, no. 3, s. 163–170
- [2] Benkler Y.: *Communications infrastructure regulation and the distribution of control over content.* Telecommunications Policy, 1998, vol. 22, no. 3, s. 183–196
- [3] Beuse K., Wilbers A.: *Fixed Mobile Convergence (FMC) – eine Einführung.* NTZ, 1999, B. 52, Nr. 12, s. 48–50
- [4] Ciancetta M. C., Colombo G., Lavagnolo R., Grillo D., Bordoni F. U.: *Convergence trends for fixed and mobile services.* IEEE Personal Communications, 1999, vol. 6, no. 2, s. 14–21
- [5] Clements B.: *The impact of convergence on regulatory policy in Europe.* Telecommunications Policy, 1998, vol. 22, no. 3, s. 197–205
- [6] *eEurope – an Information Society for all.* Communication on a Commission Initiative for the Special European Council of Lisbon, 23 and 24 March 2000, European Commission, Brussels, 8 December 1999
- [7] *Green Paper on the convergence of the telecommunications, media and information technology sectors, and the implications for regulation – Towards an information society approach.* European Commission, COM (97) 623, Brussels, 3.12.1997
- [8] Gunter P.-Y., Pfromm R.: *IP-Voice Telephony – A Swiss Perspective.* World Telecom Law Rep., 2000, vol. 3, no. 2, s. 26–29
- [9] Harrison F. G., Hearnden S. R.: *The challenge to realise convergence of fixed and mobile communications.* Electronics & Communication Engin. J., 1999, vol. 11, no. 3, s. 164–168
- [10] *IP telephony.* ITU Internet Reports. Geneva, ITU, 2000
- [11] Kamiński F.: *Aspekty społeczne w polityce telekomunikacyjnej Unii Europejskiej.* Biuletyn Informacyjny Instytutu Łączności, 1999, nr 1–3
- [12] Kamiński F.: *Konwergencja w obszarze komunikacji elektronicznej.* Przegląd Telekomunikacyjny + Wiadomości Telekomunikacyjne, 2000, nr 1, s. 23–31
- [13] Kamiński F.: *Pocztowe aspekty konwergencji w obszarze komunikacji elektronicznej.* W: Materiały z VI Sympozjum Poczty Polskiej, Szczecin, 1999, s. 287–294
- [14] Kamiński F.: *Regulacje a bezpieczeństwo inwestycji w sektorze telekomunikacyjnym.* W: Materiały z Krajowego Sympozjum Telekomunikacji 2000, Bydgoszcz, 2000, t. B, s. 19–28
- [15] Kamiński F.: *Nowy etap w polityce regulacyjnej Unii Europejskiej w obszarze komunikacji elektronicznej.* Przegląd Telekomunikacyjny + Wiadomości Telekomunikacyjne, 2000, nr 12, s. 897–903
- [16] Kamiński F.: *Przyszłościowe aspekty regulacji rynku komunikacji elektronicznej.* Przegląd Telekomunikacyjny + Wiadomości Telekomunikacyjne, 2001, nr 1, s. 61–65
- [17] Nikaki E.: *Internet, TV and telephony: Are they finally converging?* British Telecommunications Engineering, 1999, vol. 18, pt. 2, s. 185–188

- [18] *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications network and services* (presented by the Commission). COM (2000) 393, Brussels, 12 July 2000
- [19] *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services* (presented by the Commission). COM (2000) 392, Brussels, 12 July 2000
- [20] *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities* (presented by the Commission). COM (2000) 384, Brussels, 12 July 2000
- [21] *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the authorisation of electronic communications network and services* (presented by the Commission). COM (2000) 386, Brussels, 12 July 2000
- [22] *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector* (presented by the Commission). COM (2000) 385, Brussels, 12 July 2000
- [23] Regulation (EC) No 2887/2000 of the European Parliament and the Council of 18 December 2000 *on unbundled access to the local loop*. OJ L 336, 30.12.2000, s. 4–8
- [24] Rokotian A. J.: *Perspektywy konwergencji sieci elektroswiazi w Rosii*. Wiestnik Swiazi, 2000, no. 1, s. 22–26
- [25] *Sixth Report on the implementation of the telecommunications regulatory package*. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM (2000) 814, Brussels, 7.12.2000
- [26] *The convergence of the telecommunications, media and information technology sectors, and the implications for regulation – Results of the public consultation on the Green Paper [COM (97) 623]*. Communication to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM (1999) 108 final, Brussels, 10.03.1999
- [27] *Towards a new framework for electronic communications infrastructure and associated services – The 1999 Communications Review*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM (1999) 539, Brussels, 10 November 1999
- [28] Townsend D. N.: *Regulatory implications of telecommunications convergence*. Briefing Report of the Sixth Regulatory Colloquium, Geneva, 11–13 December 1996, Geneva, ITU, 1997
- [29] *Trends in telecommunication reform 1999. Convergence and regulation*. Geneva, ITU, 1999
- [30] *Ustawa z dnia 21 lipca 2000 r. – Prawo telekomunikacyjne*. Dz. U., 2000, nr 73, poz. 852
- [31] *Webcasting and convergence: Policy implications*. OCDE/GD (97) 221, OECD, Paris 1997
- [32] Willimowski I., Schopp M.: *Fixed Mobile Convergence (FMC) – Formen und Schlüsseltechniken*. NTZ, 2000, B. 53, Nr. 1, s. 60–63

Franciszek Kamiński

Doc. dr hab. inż. Franciszek Kamiński (1930) – absolwent Wydziału Łączności Politechniki Warszawskiej (1956); pracownik naukowy Instytutu Tele- i Radiotechnicznego, PAN oraz Instytutu Łączności (od 1985); autor licznych publikacji; zainteresowania naukowe: synteza układów biernych, filtry elektromechaniczne oraz problemy funkcjonowania rynku telekomunikacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji Unii Europejskiej.
e-mail: redakcja@itl.waw.pl